

Zoektocht naar de schilderijen

Bart van Steenberg

Holkham Hall

www.vanvitelli.nl

In het kader van mijn zoektocht naar schilderijen van Caspar van Wittel voor onze tentoonstelling in Amersfoort 2013, kwam ik in Engeland terecht. In de 18e eeuw was het namelijk gebruikelijk dat rijke adellijke jongens uit dat land als afsluiting van hun studie op de 'Grand Tour' naar Italië reisden en dan namen ze vaak kunstvoorwerpen mee om daar hun landhuizen mee op te sieren.

Zoektocht naar de schilderijen van Caspar van Wittel

In het kader van mijn zoektocht naar schilderijen van Caspar van Wittel voor onze tentoonstelling in Amersfoort 2013, kwam ik afgelopen maand in Engeland terecht. In de 18e eeuw was het namelijk gebruikelijk dat rijke adellijke jongens uit dat land als afsluiting van hun studie op de 'Grand Tour' naar Italië reisden en dan namen ze vaak kunstvoorwerpen mee om daar hun landhuizen mee op te sieren.

Mijn eerste bezoek betreft Holkham Hall (zie foto hierboven), het buiten van Lord Thomas Coke, burggraaf van Leicester, wiens voorvader, ook Thomas Coke geheten, een aantal schilderijen direct van Caspar van Wittel gekocht had voor zijn nieuwe landhuis waar ze nu al eeuwen hangen.

Het binnenrijden bij Holkham Hall is een belevenis op zich, een statig landhuis van ongelooflijke omvang in de stijl van de Italiaanse architect Palladio en omringd door een fraai park, met grote vijvers en honderden herten, waar Elton John jaarlijks een popconcert geeft.

Ik word ontvangen door Lord en Lady Coke, Thomas en Polly voor intimi, die een heerlijke lunch aanbieden in de grote woonkeuken op de begane grond, oorspronkelijk het gedeelte voor het personeel.

Ik maak de domme opmerking door Polly te vragen of zij al dat heerlijk zelf heeft klaar gemaakt. Nee, zegt ze lachend, daar heb ik een alleraardigste dame voor.

Thomas blijkt zeer geïnteresseerd in ons Van Wittel-project. Hij vertelt dat hij veel verzoeken voor uitleen krijgt, onlangs nog van het Tate-museum in Londen, maar dat hij ons project wel speciaal en sympathiek vindt en daar graag aan wil meewerken. Dat zit dus wel snor met de uitleen.

Hij vertelt verder dat hij sinds een paar jaar het beheer van dit landgoed van zijn vader heeft overgenomen en dat is wel een volle baan. Het gaat om een landhuis van meer dan 100 kamers (ik heb ze nooit allemaal gezien zo bekend hij mij) met een groot aantal bijgebouwen en 12000 hectare grond er omheen (en daarmee is het ruim twee zo groot als het Nationale Park de Hoge Veluwe) en met meer dan 200 mensen in dienst.

Hoewel dit alles nog geheel particulier bezit is en niet, zoals zoveel Engelse landgoederen overgedragen is aan de National Trust, heeft Thomas Coke het officiële gedeelte, zeg maar de bel étage, opengesteld voor het publiek. Verder worden er concerten gegeven en in de grote hal, een soort replica van het Pantheon in Rome worden zelfs hele opera's opgevoerd.

Na de lunch krijg ik een rondleiding door het privé gedeelte. Het hoogtepunt is een prachtige slaapkamer, waar vier van Wittels hoog tegen het plafond aan zijn opgehangen. Thomas komt met een keukentrapje aanzetten zodat ik ze beter kan bekijken en fotograferen.

Boven de schoorsteen hangt ook nog een schilderij van Canaletto, dat een raar vierkant formaat heeft. Kennelijk zijn de randen ervan afgesneden om het hier passend te maken. Dit doet denken aan het verhaal van de Nachtwacht waar indertijd ook stukken vanaf zijn geknipt.

Tijdens onze rondleiding komen we in een ruimte van het personeel met een groot aantal bellen die corresponderen met kamers in dit huis. Polly merkt hierover wat melancholiek op dat als ze tegenwoordig op zo'n belletje drukt er niemand meer komt.

Petworth House, Sussex

Mijn tweede bezoek is aan Petworth House, dat in Engeland vooral bekend is omdat William Turner, die de Engelsen beschouwen als hun grootste schilder daar lange tijd gewoond heeft als protégé van de toenmalige Lord Egremont.

Ik had te horen gekregen dat de huidige Lord Egremont niet veel op heeft met kunst en dat ik hem dan ook niet te zien zou krijgen, maar tot mijn verbazing word ik tijdens mijn rondleiding door de privé-vertrekken opgewacht door de heer des huizes zelf die me in zijn werkkamer trots zijn Van Wittel laat zien: een gezicht op Venetië. Ook hij toont zich geïnteresseerd in ons project en is bereid tot uitleen. Hij vertelt me nog dat zijn moeder in Londen ook een grote van Wittel aan de muur heeft hangen, maar die kan niet uitgeleend worden. “Ze krijgt dan zo'n grote witte plek op de muur waarvoor ze niet een ander schilderij heeft’ aldus Lord Egremont.

Dat laatste is natuurlijk onzin, gezien de vele honderden schilderijen die er in de familie zijn, maar hij wil het kennelijk zijn oude moeder niet aandoen dat we daar een schilderij komen weghalen.

Ondertussen kijk ik rond in deze werkkamer en zie een zeegezicht van Van de Velde, landschappen van Ruisdael en van het hier onvermijdelijke duo Poussin en Lorrain.

William Turner - Venetië, Canal Grande met rechts de Santa Maria della Salute-kerk

Ik vermeld dit omdat ik in Londen een tentoon-stelling had gezien met werken van Turner naast schilderijen van mensen door wie hij beïnvloed is geweest en dat waren o.a. die genoemde schilders.

Ik vind het een fascinerende gedachte dat Turner in dezelfde werkkamer waar ik nu sta, voor het eerst de schilderijen heeft gezien, die hem zo geïnspireerd hebben.

Ik word verder rondgeleid en zie nog een prachtig portret van Holbein en twee reusachtige doeken van zo'n drie bij vijf meter schat ik van Jan van Goyen. Het blijft me telkens weer verbazen hoeveel 'grote' kunst er hier nog in particuliere handen is.

Ik bezoek nog een derde landhuis, Compton Verney. De eigenaar, Lord Verney heeft dit helemaal ingericht voor zijn privé kunstverzameling en is zelf in één van zijn andere landhuizen gaan wonen.

Deze collectie, die wèl openbaar is, is een raar ratjetoe van van alles ('eclectisch' noemt directeur Steven Parissien het sarcastisch). Die lords deden natuurlijk maar wat als het op verzamelen aankwam, maar er zijn hier ook prachtige kunstvoorwerpen bij waaronder één van de mooiste Van Wittels die ik ken en die we gelukkig mogen lenen.

Teruggekeerd in Londen krijg ik bericht dat er in die stad nog een Van Wittel-verzamelaar is, die echter nogal terughoudend zou zijn en met wie het moeilijk was geweest een afspraak te maken. Veel kunstverzamelaars vinden het kennelijk niet prettig dat bekend wordt dat hun huis vol kostbare schilderijen hangt. Tot mijn verbazing word ik hartelijk word ontvangen door hertog Grazioli, die in een fraai huis in Neo-Tudorstijl woont, gelegen binnen een geheel 'omhekt' en bewaakt pleintje.

Van terughoudendheid merk ik niets, zeker niet nadat ik het verhaal over ons project gehouden heb. Ik krijg een uitgebreide rondleiding door het huis, mag alle Van Wittel-schilderijen (zes in totaal) fotograferen, zelfs met de hertog erbij, die me nog vroeg of ik in Nederland mensen weet die zijn schilderijen kunnen schoonmaken en opknappen, want die lui zijn in Engeland zo duur. Ook hier lijkt uitleen geen probleem. Hertog Grazioli vertelt me nog dat hij zijn kleinere schilderijen (waaronder die Van Wittels) in zijn huis in Londen heeft hangen, omdat ze hier goed beveiligd zijn. Mijn grote schilderijen hangen in mijn huis in Rome, want die kunnen daar veel moeilijker gestolen worden. Later hoor ik nog dat Grazioli twee paleizen in Rome bezit. In het ene woont hijzelf en het andere heeft hij als 'werkpaleis' verhuurd aan minister-president Berlusconi.

